คำสั่งสำนักงานปศุสัตว์เขต ๙

ที่ ๗๑ / ๒๕๕๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แพะ-แกะ ระดับพื้นที่ปศุสัตว์เขต ๙

ด้วยกรมปศุสัตว์ มีนโยบายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แพะ-แกะในเชิงปฏิบัติระดับพื้นที่ โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์แพะ-แกะ ระดับกรม เพื่อให้การบริการจัดการยุทธศาสตร์ฯ ทั้งระบบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตั้งแต่กระบวนการผลิตจนถึงผู้บริโภคเป็นไปตามยุทธศาสตร์แพะ-แกะ และมีมติที่ประชุมคณะกรรมการยุทธศาสตร์แพะ-แกะ ครั้งที่ ๒/๒๕๕๕ ในวันพุธที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ให้แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ระดับพื้นที่ ในการนี้ สำนักงานปศุสัตว์เขต ๙ จึงมีคำสั่ง ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แพะ-แกะ ระดับพื้นที่ปศุสัตว์เขต ๙ ประกอบด้วย

(๑)	นางสาวโศภิษฐ์ ธัญลักษณากุล	ปศุสัตว์เขต ๙	ประธานคณะทำงาน
(๒)	นายบรรจง จงรักษ์วัฒนา	ปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี	รองประธานคณะทำงาน
(๓)	ผศ.ดร.ไชยวรรณ วัฒนจันทร์	คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	คณะทำงาน
(๔)	นายกันตภณ มะหาหมัด	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	คณะทำงาน
(๕)	นายสืบศักดิ์ กลิ่นสอน	ผู้อำนวยการสถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	คณะทำงาน
(๖)	ผู้แทนอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา		คณะทำงาน
(๗)	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต ๙ สงขลา		คณะทำงาน
(๘)	นายประทีป จันทร์วิเศษ	ประธานเครือข่าย กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะภาคใต้ตอนล่าง	คณะทำงาน
(๙)	นายมะ อาแด	ผู้แทนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะนม	คณะทำงาน
(๑๐)	นายนิติภูมิ หลงเก	ผู้แทนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อ	คณะทำงาน
(๑๑)	นายสมวงศ์ ธีระกุลพิสุทธิ์	ผู้แทนผู้ประกอบการเลี้ยงแพะ	คณะทำงาน
(๑๒)	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา หรือผู้แทน		คณะทำงาน
(๑๓)	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีนราธิวาส หรือผู้แทน		คณะทำงาน
(๑๔)	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์นราธิวาส หรือผู้แทน		คณะทำงาน
(๑๕)	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยการผสมเทียมและเทคโนโลยีชีวภาพสงขลา หรือผู้แทน		คณะทำงาน
(๑๖)	หัวหน้าสถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์เทพา		คณะทำงาน
(๑๗)	หัวหน้าสถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์ปัตตานี		คณะทำงาน
(๑๘)	หัวหน้าสถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์ตรัง		คณะทำงาน
(๑๙)	หัวหน้าสถานีพัฒนาอาหารสัตว์สตูล		คณะทำงาน
(๒๐)	หัวหน้าด่านกักกันสัตว์สงขลา		คณะทำงาน

//(๒๑) หัวหน้ากลุ่ม...

(๒๑) หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศการพัฒนาปศุสัตว์ประจำจังหวัดในเขต ๙ คณะทำงาน

(๒๒) ผู้อำนวยการส่วนศึกษาและพัฒนาการปศุสัตว์ คณะทำงานและเลขานุการ

(๒๓) ผู้อำนวยการส่วนป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

(๒๔) ผู้อำนวยการส่วนการรับรองคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

(๒๕) นายธีรนนต์ พลยุทธ์ หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศการพัฒนาปศุสัตว์ ประจำ สนง.ปศจ.ตรัง คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

(๒๖) นายวันชิด สว่างศรี นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

(๒๗) นายสหชัย ชัยชูลี นักวิชาการสัตวบาลชำนาญการพิเศษ คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

(๒๘) นายสุรวุฒิ จันทร์ชู นักวิชาการสัตวบาลชำนาญการ คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

(๒๙) นางสาวอุไรวรรณ จู้สวัสดิ์ นักวิชาการสัตวบาล คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ ๒ คณะทำงานตาม ข้อ ๑ ให้มีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำยุทธศาสตร์แพะ-แกะ ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต ๙ ให้สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ผู้ประกอบการและผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(๒) กำหนดเป้าหมายเกษตรกร กลุ่ม/ชมรม/ผู้เลี้ยงแพะจังหวัดต่างๆ ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต ๙ เป็นเป้าหมายร่วมกันของ เขต/จังหวัด/อำเภอ/ศูนย์-สถานี (ด้านบำรุงพันธุ์-อาหารสัตว์-ผสมเทียม-ด้านสุขภาพสัตว์-ด้านมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์)

(๓) ติดตามเร่งรัดให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ ทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกรมปศุสัตว์มีการดำเนินงานให้เป็นไปตามที่กำหนดในแผนยุทธศาสตร์

(๔) วิเคราะห์แนวโน้มผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ปศุสัตว์เขต ๙ เพื่อกำหนดแนวทางป้องกัน ทั้งด้านการผลิต ด้านสุขอนามัย ด้านราคา ด้านการตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(๕) จัดทำแผนปฏิบัติงานและรายงานผลการดำเนินงานให้อธิบดีกรมปศุสัตว์ทราบทุกเดือน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

(นางสาวโศภิษฐ์ ธัญลักษณากุล)
ปศุสัตว์เขต ๙

แนวทางการพัฒนางานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีอุตสาหกรรมแพะ-แกะ ในพื้นที่

กันตภณ มะหาหมัด

การเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริมอาชีพหนึ่งที่เกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ทำกันมาอย่างยาวนาน โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กว่าร้อยละ 80 ของประชากรที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวนยางพารา ปาล์ม และสวนผลไม้ โดยจะเลี้ยงแพะเป็นอาชีพเสริมของครอบครัว ไว้เพื่อการบริโภค และกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งกรมปศุสัตว์ (2555) รายงานว่าในปี 2554 พื้นที่เขตปศุสัตว์เขต 9 มีจำนวนแพะมากที่สุดในประเทศ โดยมีจำนวนแพะทั้งสิ้นกว่า 169,927 ตัว คิดเป็น 39.74 เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนแพะทั่วประเทศ และมีจำนวนผู้เลี้ยงแพะมากถึง 30,595 ครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มของการเลี้ยงแพะเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในเขตพื้นที่ปศุสัตว์เขต 9 ดังภาพที่ 1

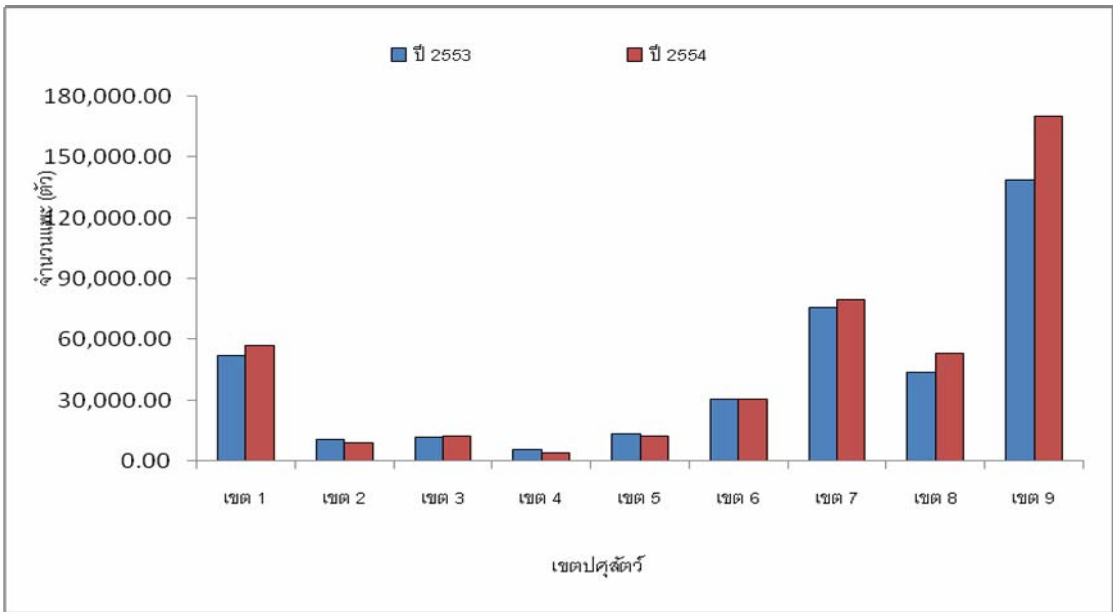

ภาพที่ 1 ข้อมูลจำนวนแพะ ปี 2553-2554

รัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงแพะให้มีมาตรฐานมากขึ้น โดยกรมปศุสัตว์ได้ดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมการเลี้ยงแพะในหลายโครงการ เพื่อนำไปสู่การเลี้ยงแพะเชิงพาณิชย์ตามนโยบายดังกล่าว สำหรับพื้นที่ปศุสัตว์เขต 9 และในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมการเลี้ยงเชิงพาณิชย์ที่พัฒนาทางด้านเทคนิคการเลี้ยง และขนาดการเลี้ยงที่ได้ตามมาตรฐานเพื่อนำไปสู่ระดับอุตสาหกรรมอันจะเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรให้เพิ่มขึ้นได้อีกด้วย

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา อ.เมือง จ.สงขลา 90000

การพัฒนาเครื่องมือด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรมที่ช่วยสนับสนุนกิจกรรมการเลี้ยงแพะนับว่าเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานของเกษตรกร และพัฒนาศักยภาพในการผลิตที่ส่งเสริมการเลี้ยงแพะ-แกะให้ครบวงจร เพิ่มรายได้ ลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งพัฒนาไปสู่การผลิตในเชิงพาณิชย์ได้

สำหรับแนวทางการพัฒนางานวิจัยทางด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเลี้ยงแพะ-แกะ รวมทั้งสัตว์อื่นๆ ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 9 โดยพิจารณาถึงปัจจัยและจุดเด่นพบว่า มีจุดเด่นคือ ในเขตพื้นที่ปศุสัตว์เขต 9 เป็นเขตที่มีการเลี้ยงแพะมากที่สุดซึ่งนับเป็นกลุ่มเป้าหมายใหญ่ที่ควรให้ความสำคัญ และยังมีมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ สาขาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม รวมทั้งสถาบันอาชีวศึกษากระจายอยู่ในทุกจังหวัด ซึ่งจะเป็นส่วนสนับสนุนงานในด้านนี้ได้อย่างดี

แต่อย่างไรก็ตามโดยส่วนใหญ่ลักษณะการเลี้ยงแพะของเกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ มักเป็นการเลี้ยงแบบครัวเรือน แบบรายย่อย และเป็นลักษณะการทำเป็นอาชีพเสริม จึงใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการเลี้ยงได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ในส่วนของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาด้านวิศวกรรมและเทคโนโลยี ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการทำงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการผลิตในระดับอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การนำปัญหาจากภาคการเกษตร และปศุสัตว์มาเป็นหัวข้อ และโจทย์สำหรับการพัฒนานวัตกรรมจึงมีไม่มากนัก

ดังนั้นแนวทางที่สำคัญแนวทางหนึ่งในการพัฒนานวัตกรรม และงานวิจัยด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรมสำหรับกิจกรรมการเลี้ยงแพะ-แกะ ในเขตพื้นที่ปศุสัตว์เขต 9 คือ การบูรณาการการทำงานร่วมกัน ระหว่างมหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษา ร่วมกับ ปศุสัตว์เขต 9 เพื่อนำปัญหาที่มาจากกิจกรรมการเลี้ยงแพะ-แกะที่เกิดขึ้นจริงกับเกษตรกร สู่หัวข้อการพัฒนานวัตกรรมและงานวิจัยด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ที่ช่วยแก้ปัญหาของเกษตรกร หรือช่วยเพิ่มศักยภาพในการผลิตและส่งเสริมการผลิตไปสู่เชิงพาณิชย์ต่อไป

<u>ตัวอย่างการพัฒนางานวิจัยด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรมในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 9</u>

1. **โครงการการพัฒนาเครื่องกวาดเก็บมูลแพะแบบกึ่งอัตโนมัติสำหรับฟาร์มแพะเนื้อของกรมปศุสัตว์ (ฟาร์มตัวอย่าง อ.ท่าแพ จ.สตูล)**

การสำรวจสภาพปัญหาจากกุ่มเกษตรกร และจากพื้นที่

การสำรวจโดยการสอบถามจากลุ่มเกษตรกรเพื่อทราบถึงปัญหาในภาพรวม การลงพื้นที่ดูสภาพปัญหาในฟาร์มของเกษตรเพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดของปัญหา อันนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมและหัวข้องานวิจัยที่ตรงกับความต้องการ และสามารถแก้ปัญหาให้กับเกษตรได้ ดังแสดงดังภาพที่ 2 ภาพที่ 3 และภาพที่ 4

ภาพที่ 2 ภาพการพบปะและสอบถามปัญหาจากเกษตรกร

ภาพที่ 3 สภาพปัญหาการหมักหมมของมูลแพะใต้คอก

ภาพที่ 4 ปัญหาในการทำความสะอาดใต้คอกแพะ

โดยจาการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาพบว่า ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งในการกวาดเก็บมูลแพะของเกษตรกร คือ การเข้าไปสัมผัสกับสิ่งปฏิกูลภายใต้คอกแพะ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรได้รับเชื้อโรคได้ง่าย โดยมีรายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของการระบาดของโรคบรูเซลโลซิสในแพะ แกะ ทั่วประเทศ ซึ่งพบการติดเชื้อในเกษตรกรที่มีประวัติเกี่ยวข้องกับการทำความสะอาดคอกแพะเป็นประจำ (อังษณา ยศปัญญา และธีรศักดิ์ ชักนำ, 2549, 3) อีกทั้งการหมักหมมของมูลและปัสสาวะของแพะ จะทำให้มีปัญหากลิ่นเหม็น และเกิดก๊าซแอมโมเนียภายใต้พื้นที่คอก ซึ่งทำให้แพะเกิดโรคเกี่ยวกับตา ทางเดินหายใจ และเป็นแหล่งสะสมของพยาธิ และเชื้อโรคต่างๆ เกษตรกรจะใช้วิธีการเข้าไปกวาดภายใต้พื้นที่คอกแพะโดยตรง ซึ่งคอกจะสูงประมาณ 1.2 เมตร ทำให้ทำงานไม่สะดวก และเกิดความเมื่อยล้าเมื่อทำเป็นเวลานาน อันส่งผลต่อปริมาณมูลแพะที่สามารถเก็บกวาดได้

จึงได้นำปัญหาที่เกิดขึ้น มาเป็นข้อมูลลักษณะท่าทางการทำงาน และประเมินความเสี่ยงจากการกวาดเก็บมูลแพะของเกษตร นำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางปรับ/แก้ไขปัญหาด้านการยศาสตร์ ซึ่งพบว่า ลักษณะการทำงานอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการปรับปรุงการทำงานทันที (กันตภณ มะหาหมัด และวีรชัย มัฏฐารักษ์, 2554, 103-109) และเป็นข้อมูลในการออกแบบและพัฒนาเครื่องกวาดเก็บมูลแพะ สำหรับเป็นเครื่องมือทุ่นแรงในการเก็บกวาดมูลแพะ เพื่อช่วยเพิ่มความสะดวก และลดการสัมผัสโดยตรงกับสิ่งปฏิกูล เป็นการป้องกันโรค และสามารถนำมูลแพะมาใช้ประโยชน์ได้เพิ่มขึ้น สำหรับเครื่องกวาดเก็บมูลแพะ แสดงดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 การติดตั้งเครื่องกวาดเก็บมูลแพะในฟาร์มเกษตรกร

จากตัวอย่าง การพัฒนางานวิจัยที่นำปัญหาจากพื้นที่มาเป็นโจทย์และหัวข้อในการพัฒนานวัตกรรมและงานวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษาในพื้นที่ ร่วมกับ ปศุสัตว์เขต 9 จะเป็นแนวทางที่ดีแนวทางหนึ่ง ในการบูรณาการการทำงานร่วมกันที่จะช่วยพัฒนาและช่วยสนับสนุนกิจกรรมการเลี้ยงแพะ-แกะของปศุสัตว์เขต 9 ได้อย่างดียิ่ง

ภาพที่ 6 การส่งมอบเครื่องมือเพื่อให้เกษตรกรเพื่อใช้ประโยชน์

2. **โครงการที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ**
   2.1 การออกแบบและสร้างเครื่องผสมเอนกประสงค์ราคาต่ำสำหรับกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ
   2.2 การพัฒนากระบวนการผลิตอาหารเสริม UMMB เพื่อผลิตในเชิงพาณิชย์สำหรับกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์. (2555). **สรุปข้อมูลและสถิติจำนวนแพะและเกษตรกรผู้เลี้ยงประจำปี 2554**. 4-5.

กันตภณ มะหาหมัด และวีรชัย มัฏฐารักษ์. (2554, พฤษภาคม). ปัญหาทางการยศาสตร์ในการทำความสะอาดมูลแพะของเกษตกร. **การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ครั้งที่ 1**, 103-109.

อังษณา ยศปัญญา และธีรศักดิ์ ชักนำ. (2549, มกราคม). รายงานการระบาดของโรคบรูเซลโลซิสจังหวัดเลย. **รายงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ประจำสัปดาห์**. 37 (3). 41-43.

การพัฒนาพันธุ์แพะที่เหมาะสมในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง

ชัชวาล วิริยะสมบัติ

จากการจัดการเลี้ยงดูแพะภายในศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา สถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์เทพา และสถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์ปัตตานี โดยใช้ข้อมูลสรุปผลการปฏิบัติงานประจำปี 2553 และ 2554 เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์พันธุ์แพะที่เหมาะสมในพื้นที่ภาคใต้ รวมถึงข้อมูลจากข้อสนทนากับเกษตรกรที่เลี้ยงแพะในพื้นที่ภาคใต้ ตลอดทั้งข้อมูลจากงานวิจัยที่ได้เผยแพร่ไปแล้ว ดังนั้น เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ จึงขอแยกแพะออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1) แพะสายพันธุ์เนื้อ

2) แพะสายพันธุ์นม

โดยเปรียบเทียบแพะแต่ละสายพันธุ์ ซึ่งใช้สมรรถภาพด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สมรรถภาพการสืบพันธุ์แพะสายพันธุ์เนื้อ

สมรรถภาพการสืบพันธุ์	หน่วย	พื้นเมือง	แองโกลนูเบียน	บอร์	50% แองโกลฯ 50% พื้นเมือง	50% บอร์ 50% พื้นเมือง	50% บอร์ 25% แองโกลฯ 25% พื้นเมือง
1. อัตราการเกิดลูก	%	97.4	84.3	97.6	83.34	92.16	100
2. จำนวนลูกเกิด/แม่/ปี	ตัว	1.9	1.31	1.52	1.54	1.8	2.23
3. อัตราการเกิดลูกเดี่ยว	%	41.4	37.1	71.11	18.42	61.4	75
4. อัตราการเกิดแฝดสอง	%	52.8	51.8	28.15	68.42	38.6	25
5. อัตราการเกิดแฝดสาม	%	5.8	11.1	0.74	13.16	–	–
6. อัตราการตายลูกก่อนหย่านม	%	3.2	7.8	3.43	2.5	7.6	8.6
7. อัตราการตายลูกหลังหย่านม	%	2.6	12.7	6.43	1.8	3.6	5.4
8. ช่วงห่างการให้ลูกระหว่างครอก	วัน	238	247	265	261	265	233

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา ต.วังพญา อ.รามัน จ.ยะลา 95140

ตารางที่ 2 **สมรรถภาพการเจริญเติบโตของแพะสายพันธุ์เนื้อ**

สมรรถภาพการเจริญเติบโต	หน่วย	พื้นเมือง	แองโกลนูเบียน	บอร์	50% แองโกลฯ 50% พื้นเมือง	50% บอร์ 50% พื้นเมือง	50% บอร์ 25% แองโกลฯ 25% พื้นเมือง
1. น้ำหนักแรกเกิดเฉลี่ย	กก.	1.47	2.68	3.12	2.25	2.4	2.9
2. น้ำหนักหย่านมเฉลี่ย	กก.	8.34	15.26	16.3	12.06	11.22	15.7
3. ADG ก่อนหย่านม	กรัม/วัน	76.33	139.8	146.4	109.00	98.16	142.22
4. น้ำหนักเมื่ออายุ 6 เดือนเฉลี่ย	กก.	12.8	23.87	23.38	19.03	20.17	23.48
5. ADG หลังหย่านม – 6 เดือน	กรัม/วัน	49.5	95.67	78.67	77.44	99.44	86.44
6. น้ำหนักเมื่ออายุ 9 เดือนเฉลี่ย	กก.	16.7	28.81	25.7	24.60	23.8	31.14
7. ADG แรกเกิด – 9 เดือนเฉลี่ย	กรัม	56.4	96.8	83.6	82.8	79.2	104.6

ตารางที่ 3 **สมรรถภาพการสืบพันธุ์แพะสายพันธุ์นม**

สมรรถภาพการสืบพันธุ์	หน่วย	ซาแนน	แพะซาแนนจีน	อัลไพน์	50% ซาแนน 50% พื้นเมือง
1. อัตราการเกิดลูก	%	88	98	100	92
2. จำนวนลูกเกิด/แม่/ปี	ตัว	1.15	2.2	1.92	1.15
3. อัตราการเกิดลูกเดี่ยว	%	77.1	45.8	43.8	69.4
4. อัตราการเกิดแฝดสอง	%	22.9	45.8	56.3	30.6
5. อัตราการเกิดแฝดสาม	%	-	8.4	-	-
6. อัตราการตายลูกก่อนหย่านม	%	8.7	8.5	12	12
7. อัตราการตายลูกหลังหย่านม	%	5.4	4.8	5	7
8. ช่วงห่างการให้ลูกระหว่างครอก	วัน	265	235	326	256

ตารางที่ 4 **สมรรถภาพการเจริญเติบโต และการให้น้ำหนักนมของแพะสายพันธุ์นม**

สมรรถภาพการเจริญเติบโต	หน่วย	ซาแนน	แพะซาแนนจีน	อัลไพน์	50% ซาแนน 50% พื้นเมือง
1. น้ำหนักแรกเกิดเฉลี่ย	กก.	2.53	1.4	2.2	2.23
2. น้ำหนักหย่านมเฉลี่ย	กก.	13.4	12.5	12.8	11.8
3. ADG ก่อนหย่านม	กรัม/วัน	120	123	117.78	106.33
4. น้ำหนักเมื่ออายุ 6 เดือนเฉลี่ย	กก.	16.15	18.2	16.3	15.2
5. ADG หลังหย่านม – 6 เดือน	กรัม/วัน	30.55	63.3	38	37.78
6. น้ำหนักเมื่ออายุ 9 เดือนเฉลี่ย	กก.	22.4	27.3	22.2	20.95
7. ระยะเวลารีดนมเฉลี่ย	วัน	117	150	147	99
8. ปริมาณน้ำนมที่ได้เฉลี่ย/ตัว/L	กก.	86	169	154	56
9. แม่ให้น้ำนมเฉลี่ย/วัน	กก.	0.73	1.12	1.05	0.57

จากตารางที่ 1 ซึ่งเปรียบเทียบ สมรรถภาพการสืบพันธุ์ของแพะสายพันธุ์เนื้อ จะเห็นได้ว่าแพะสายพันธุ์ลูกผสมสามสายเลือดคือ บอร์ 50% แองโกลนูเบียน 25% พื้นเมือง 25% (แพะโครงการวิจัยแพะเนื้อพันธุ์ไทยในภาคใต้เชิงพาณิชย์) เป็นแพะที่ให้ลูกมากที่สุด คือ 2.23 ตัว/แม่/ปี รองลงมาคือ พันธุ์พื้นเมือง, แพะลูกผสม 50% บอร์ – พื้นเมือง, 50% แองโกลนูเบียน – พื้นเมือง, พันธุ์บอร์ และพันธุ์แองโกลนูเบียน ตามลำดับ

อัตราการตายก่อนหย่านม แพะลูกผสม 50%แองโกลนูเบียน - พื้นเมือง ตายน้อยที่สุด คือมีอัตราการตายเพียงร้อยละ 2.5 รองลงมา คือ พันธุ์พื้นเมือง, พันธุ์บอร์, แพะลูกผสม 50%บอร์ – พื้นเมือง และพันธุ์แองโกลนูเบียน ส่วนแพะลูกผสมสามสายมีอัตราการตายค่อนข้างสูง

อัตราการตายหลังหย่านม – 6 เดือน แพะลูกผสม 50%แองโกลนูเบียน– พื้นเมือง มีอัตราการตายน้อยที่สุด คือเพียงร้อยละ 1.8 รองลงมาคือ พันธุ์พื้นเมือง, แพะลูกผสมบอร์ 50% – พื้นเมือง, แพะลูก ผสมสามสาย,พันธุ์บอร์ ส่วนพันธุ์แองโกลนูเบียน มีอัตราการตายค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 2 ซึ่งเปรียบเทียบ สมรรถภาพการเจริญเติบโตของแพะสายพันธุ์เนื้อ จะเห็นได้ว่าแพะพันธุ์บอร์และลูกผสมสามสาย มีค่าอัตราการเจริญเติบโตก่อนหย่านม ดีที่สุด คือ 146.4 และ 142.22 กรัม/วัน แต่หากพิจารณา ค่าอัตราการเจริญเติบโตตั้งแต่แรกเกิด – 9 เดือน ซึ่งเป็นช่วงอายุของแพะพ่อ-แม่พันธุ์เข้าผสมครั้งแรก แพะพันธุ์ลูกผสมสามสาย จะเป็นแพะที่โตเร็วที่สุด โดยมีค่า อัตราการเจริญเติบโต 104.6 กรัม/วัน รองลงมาคือพันธุ์แองโกลนูเบียน, พันธุ์บอร์ , แพะลูกผสม50% แองโกลนูเบียน– พื้นเมือง, แพะลูกผสม50% บอร์– พื้นเมือง และแพะพื้นเมือง ตามลำดับ

จากตารางที่ 3 ซึ่งเปรียบเทียบสมรรถภาพการสืบพันธุ์ของแพะสายพันธุ์นม จะเห็นได้ว่าแพะพันธุ์ซาแนนที่นำเข้ามาจากประเทศจีน ซึ่งเป็นแพะที่เลี้ยงในโครงการส่งเสริมการเลี้ยงแพะในพื้นที่ภาคใต้ตามพระราชดำริ เป็นแพะที่ให้ลูกมากที่สุดคือ 2.2 ตัว/แม่/ปี รองลงมาคือ พันธุ์อัลไพน์ ส่วนแพะพันธุ์ซาแนนและแพะลูกผสม50% ซาแนน – พื้นเมือง ให้ลูกต่อแม่ต่อปีเท่ากัน

ในส่วนของอัตราการตายก่อนหย่านม และหลังหย่านม – 6 เดือน แพะพันธุ์ซาแนนที่นำเข้ามาจากประเทศจีน ก็ยังมีอัตราการตายน้อยกว่าสายพันธุ์อื่นๆ

จากตารางที่ 4 ซึ่งเปรียบเทียบ สรรถภาพการเจริญเติบโตและการให้น้ำนมของแพะสายพันธุ์นม อัตราการเจริญเติบโตก่อนหย่านม ของแพะทุกสายพันธุ์ไม่ต่างกันมากนัก เนื่องจากเป็นการจัดการเลี้ยงดูแบบเดียวกัน คือแยกลูกป้อนนม ทำให้มีปัจจัยต่างๆ ใกล้เคียงกัน แต่หากมาดูอัตราการเจริญเติบโตหลังหย่านม – 6 เดือน และน้ำหนักเมื่ออายุ 9 เดือน แพะพันธุ์ซาแนนที่นำเข้ามาจากประเทศจีน เป็นแพะที่โตเร็วที่สุด สามารถเข้าผสมพันธุ์และเป็นแม่พันธุ์ทดแทนได้เร็ว

แพะนมที่ดีต้องเป็นแพะที่ให้นมมาก และมีระยะรีดนมนาน และแพะนมพันธุ์ซาแนนที่นำเข้ามาจากประเทศจีน เป็นแพะอีกสายพันธุ์หนึ่งที่น่าสนใจ สามารถเลี้ยงเป็นแพะนมได้ดีไม่แพ้แพะนมสายพันธ์อื่นๆ

ความน่าจะเป็นของพันธุ์แพะที่เหมาะสมในพื้นที่ภาคใต้

สายพันธุ์แพะเนื้อ

จากข้อพิจารณาของแพะที่ให้ลูกดก โตเร็ว อัตราการตายไม่เกินค่ามาตรฐาน และเป็นแพะที่เหมาะสำหรับเลี้ยงขุนขาย ควรที่จะเลี้ยงและสร้างสายพันธ์ลูกผสมสามสายเลือด คือ 50%บอร์ 25%แองโกลนูเบียน 25% พื้นเมือง ซึ่งเป็นแพะที่มีค่าทางสถิติดีที่สุด เหมาะสำหรับเกษตรกรที่ต้องการเลี้ยงในเชิงพาณิชย์ ส่วนแพะพันธุ์แท้นั้นเกษตรกรที่มีความรู้และประสบการณในการเลี้ยงแพะ สามารถเลี้ยงแพะพันธุ์แท้เพื่อจำหน่ายพันธุ์ หรือเป็นพ่อแม่พันธุ์ในการปรับปรุงพันธุ์แพะในฟาร์มได้ แต่สำหรับเกษตรกรรายใหม่ที่เริ่มเลี้ยงแพะ ควรเริ่มเลี้ยงจากแพะพื้นเมือง ต่อเมื่อมีความรู้ความชำนาญจึงค่อยพัฒนาไปเลี้ยงแพะลูกผสมหรือแพะพันธุ์แท้ต่อไป

สายพันธุ์แพะนม

แพะนมที่ดีที่สุดก็คงยังเป็นแพะสายพันธุ์ซาแนน ซึ่งสามารถเลี้ยงได้ดีและนิยมเลี้ยงกันมากที่สุดในพื้นที่ภาคใต้และภาคอื่นๆ ส่วนแพะพันธุ์อัลไพน์ ก็เป็นแพะที่ดีสามารถเลี้ยงในพื้นที่ภาคใต้ได้เช่นกัน แต่ ณ ปัจจุบันแพะนมทั้งสายพันธุ์ซาแนน, พันธุ์อัลไพน์, มีจำนวนน้อยมากในพื้นที่ภาคใต้

เกษตรกรรายใหม่ที่จะเลี้ยงแพะนม ควรเริ่มจากแพะนมลูกผสม และต้องหมั่นดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ทั้งการจัดการด้านอาหารและการจัดการด้านสุขภาพ เมื่อมีความรู้ความชำนาญจึงค่อยพัฒนาไปเลี้ยงแพะนมพันธุ์แท้ หรือแพะนมลูกผสมระดับสายเลือดสูงๆ ต่อไป

บทสรุป : จะเป็นแพะสายพันธุ์อะไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่สุดในการบ่งชี้ความสำเร็จคือ
<u>ตัวเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ</u>

การพัฒนาพืชอาหารสัตว์ที่เหมาะสมในพื้นที่ภาคใต้

เยี่ยม คงสวัสดิ์

ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยซึ่งมีพื้นที่ตั้งแต่จังหวัดชุมพรจนถึงจังหวัดนราธิวาส มีพื้นที่ทั้งสิ้น 70,715.2 ตารางกิโลเมตร จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีพื้นที่มากที่สุด จังหวัดภูเก็ตเล็กที่สุด ประชากร 8,893,050 คน(นครศรีธรรมราช/สงขลา/สุราษฎร์ธานี) เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และสวนผลไม้ ทำให้มีข้อจำกัดสำหรับพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์หรืออาจใช้พื้นที่ที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้แล้วมาปลูกพืชอาหารสัตว์เป็นผลทำให้พืชอาหารสัตว์ที่ได้มีผลผลิตต่ำและคุณภาพไม่ดี จากข้อมูลการสำรวจสัตว์ ปี 2554 ของกรมปศุสัตว์ พบว่าในพื้นที่ 14 จังหวัด(เขต 8 เขต 9)มีการเลี้ยงโคเนื้อ 627,781 ตัว โคนม 403 ตัวและมีแพะแกะ 230,491 ตัว จึงควรมีพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์พันธุ์ดีไม่น้อยกว่า 6-7 แสนไร่ ถึงจะมีปริมาณอาหารสัตว์เพียงพอต่อความต้องการของสัตว์ในพื้นที่ แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์เพียง 35,629 ไร่ และพื้นที่ทุ่งหญ้าสาธารณะ 25,522 ไร่(กรมปศุสัตว์,2553) นั่นคือ มีปริมาณอาหารหยาบเพียง 1/10 ของความต้องการ สัตว์เลี้ยงในพื้นที่ต้องประสบกับการขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ที่มีคุณภาพ และในฤดูฝน ฤดูแล้งยิ่งเพิ่มปัญหาการขาดแคลนอาหารสัตว์ นับเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเลี้ยงสัตว์เคี้ยวเอื้องในพื้นที่จังหวัดภาคใต้

แนวทางที่เห็นควรพิจารณา เพื่อที่จะเพิ่มทางเลือกในการผลิตอาหารสัตว์ประเภทสัตว์เคี้ยวเอื้องให้มีความเพียงพอ และอาหารสัตว์ผลิตได้มีคุณภาพ เพียงพอกับความต้องการของสัตว์ในพื้นที่ ดังนี้

1.การเพิ่มพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ ควรให้เกษตรกรกระหนัก คัดเลือก ใช้พื้นที่มีอยู่มาใช้ในการปลูกพืชอาหารสัตว์ให้มากขึ้น เช่น การจัดทำแปลงหญ้าหลังบ้าน หรือนาร้าง หรือที่ดินว่าเปล่าไม่ได้ใช้ประโยชน์

2.การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชอาหารสัตว์ให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ โดยให้เน้นว่าการปลูกหญ้าคือการปลูกหญ้าถือว่าเป็นการปลูกพืชชนิดหนึ่ง ต้องมีการจัดการแปลงที่ดี เช่น การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การใช้แปลงหญ้าแบบตัดให้กินอย่างเดียว

นักวิชาการสัตวบาลชำนาญการพิเศษ ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์นราธิวาส อ.ตากใบ จ.นราธิวาส 96110

พันธุ์พืชอาหารสัตว์ที่ปลูกในพื้นที่ภาคใต้พอจะบ่งบอกได้ ดังนี้

ชนิดพื้นที่	พันธุ์หญ้าที่ควรปลูก	พันธุ์ถั่วที่ควรปลูก
1.พื้นที่ดอนเป็นพื้นที่โล่งแจ้ง สภาพดิน ทราย ร่วน เหนียว ที่เชิงเขา	รูซี่ กินนีชนิดต่างๆ เนเปียร์ชนิดต่างๆ ซิกแนลเลื้อย ซิกแนลตั้ง ซิกแนลนอนฯลฯ	เวอราโนสไตโล แกรมสไตโล กระถิน ฯลฯ
2.พื้นที่ดอนสวนมะพร้าว	รูซี กินนีชนิดต่างๆ ซิกแนลชนิดต่างๆ	ถั่วลาย แกรมสไตโล
ชนิดพื้นที่	**พันธุ์หญ้าที่ควรปลูก**	**พันธุ์ถั่วที่ควรปลูก**
3.พื้นที่สวนปาล์มน้ำมัน สวนผลไม้ สวนยางพารา อายุต่ำกว่า 6 ปี	รูซี กินนีชนิดต่างๆ ซิกแนลชนิดต่างๆ	ถั่วลาย ถั่วคาโลโปโกเนียม
4.พื้นที่ลุ่ม น้ำแฉะ ท่วมขัง	ขน	-
5.พื้นที่แฉะ น้ำขังเป็นครั้งคราว ดินเป็นสภาพกรด	พลิแคทูลั่ม ซิกแนลเลื้อย อะตราตัม	-

โครงการนาหญ้า

ประวัติความเป็นมาโครงการนาหญ้า

วันที่ 23 พฤศจิกายน 2527 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปยังสถานีบำรุงพันธุ์สัตว์สกลนครเป็นการส่วนพระองค์ และได้มีพระราชดำริให้กรมปศุสัตว์ส่งเสริมให้ราษฎรทำ "นาหญ้า" เพื่อเลี้ยงโค-กระบือ กรมปศุสัตว์ ได้สนองพระราชดำริโดยการปรับปรุง นาข้าวที่ทำนาไม่ได้ผลให้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ด้วยการผลิตถั่วเวอราโนสไตโลในพื้นที่จังหวัดสกลนคร อุดรธานี ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม บุรีรัมย์ เลย ชัยภูมิ และนครราชสีมา และได้ขยายผลไปอีกหลายจังหวัด

วันที่ 25 ธันวาคม 2540 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดโรงงานผลิตภัณฑ์นม ณ องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต.ท่าพระ อ.เมือง จ.ขอนแก่น และได้มีพระราชดำริให้กรมปศุสัตว์ส่งเสริมเกษตรกรปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ และสนับสนุนให้เกิดตลาดซื้อขายหญ้าเลี้ยงสัตว์เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาแรงงานและการขาดแคลนหญ้าเลี้ยงสัตว์ ของเกษตรกร

กรมปศุสัตว์โดยสำนักพัฒนาอาหารสัตว์ได้จัดทำ โครงการนาหญ้า ขึ้นในปี 2545 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างธุรกิจการผลิตเสบียงสัตว์จำหน่าย และเป็นอาชีพใหม่ให้กับเกษตรกร โดยดำเนินการจัดตั้งกลุ่มนาหญ้า 200 กลุ่ม ปลูกพืชอาหารสัตว์ 20,000 ไร่ ในพื้นที่ 32 จังหวัด ซึ่งต่อมาได้ขยายผลไปทั่วประเทศ จนกระทั่งเกษตรกรที่ทำนาหญ้าสามารถผลิตเสบียงสัตว์จำหน่าย สร้างรายได้ และยึดเป็นอาชีพที่ยั่งยืนได้

ผลผลิตและมูลค่าการจำหน่ายเสบียงสัตว์ปีงบประมาณ 2554
สถิติผลผลิตเสบียงสัตว์และมูลค่าการจำหน่ายเสบียงสัตว์ของเกษตรกรโครงการนาหญ้าฯ รายเดือน ปีงบประมาณ 2554

เดือน	ผลผลิต	ผลผลิตสะสม	มูลค่า	มูลค่าสะสม
ตุลาคม 2553	3,446,268	3,446,268	5,874,469	5,874,469
พฤศจิกายน 2553	4,501,142	7,947,410	9,326,957	15,201,426
ธันวาคม 2553	4,721,569	12,668,979	9,189,893	24,391,319
มกราคม 2554	3,825,875	16,494,854	7,662,602	32,053,921
กุมภาพันธ์ 2554	4,141,519	20,636,373	9,682,833	41,736,754
มีนาคม 2554	3,945,007	24,581,380	8,905,524	50,642,278
เมษายน 2554	3,740,138	28,321,518	8,045,300	58,687,578
พฤษภาคม 2554	4,755,793	33,077,311	11,151,838	69,839,416
มิถุนายน 2554	5,067,573	38,144,884	11,858,120	81,697,536
กรกฎาคม 2554	4,350,135	42,495,019	7,612,736	89,310,272
สิงหาคม 2554	4,517,142	47,012,161	6,775,713	96,085,985
กันยายน 2554	4,649,213	51,661,374	8,833,504	104,919,489

สรุปผลงานปีงบประมาณ 2554 แยกชนิดเสบียงสัตว์

ชนิดเสบียงสัตว์	ผลงาน ปี 2554	
	ผลผลิต (กก.)	มูลค่า (บาท)
หญ้าสด	38,741,603	67,003,665
หญ้าแห้ง	9,561,586	32,513,471
หญ้าหมัก	2,541,690	4,146,743
ถั่วสด	-	-
ถั่วแห้ง	-	-
ถั่วหมัก	-	-
ฟางข้าว	816,495	1,255,610
รวม	**51,661,374**	**104,919,489**

3.การใช้วัสดุเหลือใช้จากภาคการเกษตรและอุตสาหกรรม แนะนำให้เกษตรกรหรือศึกษาวิจัยวัสดุที่เหลือใช้มาใช้ในการเลี้ยงสัตว์ให้มากขึ้น โดยอาจจะใช้ร่วมกับอาหารชนิดอื่น

3.1 การใช้ผลผลิตที่ได้จากปาล์มน้ำมัน

องค์ประกอบทางเคมี(%)	ทางปาล์ม	ใบปาล์ม	ก้านปาล์ม
โปรตีน	5.0	10.1	2.2
ไขมัน	2.1	1.7	0.5
เยื่อใยหยาบ	38.5	23.4	42.2
เถ้า	3.2	6.9	2.6
NFE	46.2	52.1	46.5
ADF	55.6	30.1	43.6
NDF	78.7	49.3	62.3
ลิกนิน	-	10.3	9.95
แคลเซี่ยม	-	0.63	0.32
ฟอสฟอรัส	-	0.08	0.04

ที่มา: รายงานผลการวิเคราะห์ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์นราธิวาส

3.1.1 การใช้ทางใบปาล์มสด

-วางให้กินทั้งทาง

-สับขนาด 2 ซม.

3.1.2 การใช้ทางใบปาล์มหมักอย่างเดียว หรือหมักร่วมกับวัตถุดิบ

วันวิศาข์ (2549) ได้กล่าวถึงแนวทางการนำทางปาล์มน้ำมันไปใช้เลี้ยงสัตว์มีหลายแนวทาง ดังนี้

1) ทางใบปาล์มสับ ขนาด 2 ซม. ให้สัตว์กินในสภาพสด เสริมด้วยอาหารข้น

2) ทางใบปาล์มสับ ขนาด 2 ซม. หมักประมาณ 30-60 วัน โดยไม่ต้องเสริมวัตถุดิบอื่นๆ หรืออาจหมักทางใบปาล์มร่วมกับวัตถุดิบแหล่งพลังงาน เช่น กากน้ำตาล ข้าวโพดบด เป็นต้น เพื่อทำให้กระบวนการหมักเกิดได้ดีขึ้น ซึ่งการหมักทางใบปาล์มทำให้โปรตีนในทางใบปาล์มหมักสูงขึ้นเป็นร้อยละ 6-7 และหากมีการหมักเสริมด้วยยูเรียร้อยละ 1-2 ลงไปหมักร่วมกับทางใบปาล์ม จะทำให้ระดับโปรตีนทางใบปาล์มเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 12 และช่วยให้ไม่เกิดเชื้อราในการหมักทางใบปาล์มด้วย

แต่อย่างไรแล้วแต่การนำทางใบปาล์มสด และทางใบปาล์มหมักมาใช้เป็นอาหารโคและแพะไม่ควรใช้มากกว่าร้อยละ 60 เพราะมีผลทำให้การเจริญเติบโตและการผลผลิตของสัตว์ลดลง ซึ่งในโคเนื้อระยะเจริญเติบโต และโคขุน สามารถใช้ทางใบปาล์มหมักร้อยละ 50 เสริมด้วยอาหารข้นที่มีกากเนื้อในเมล็ดปาล์มเป็นส่วนประกอบ จะทำให้โคมีปริมาณเนื้อแดงสูงขึ้น สำหรับแพะนมและโคนมสามารถใช้ทางใบปาล์มหมักร้อยละ 30 ร่วมกับการเสริมอาหารข้น

3) อาหารผสมสำเร็จรูป (ทีเอ็มอาร์) ที่ประกอบด้วยทางใบปาล์มสด หรือทางใบปาล์มหมักร่วมกับวัตถุดิบอื่นๆ โดยเฉพาะการนำทางใบปาล์มหมักมาใช้ในอาหารผสมสำเร็จรูป สำหรับเลี้ยงแพะเนื้อ แพะนม ทำให้แพะกินได้ และย่อยได้สูงกว่าการใช้ทางใบปาล์มสด

อย่างไรก็ตาม การนำทางใบปาล์มสดและทางใบปาล์มหมักมาใช้เป็นอาหารโคหรือแพะ โดยใช้ร่วมกับการเสริมอาหารข้น หรือใช้ในรูปของอาหารผสมสำเร็จรูป อาจมีปัญหาการเลือกกินของสัตว์ หากส่วนของใบและก้านใบไม่ผสมเป็นเนื้อเดียวกัน สัตว์อาจเลือกกินส่วนใบและเหลือส่วนก้าน จึงอาจต้องมีการ

3.2 ฟางข้าว

3.3 ต้นข้าวโพด ซังข้าวโพด

4.ไม้พุ่ม ไม้ยืนต้นหรือพืชชนิดอื่นๆที่มีในท้องถิ่น และแพะชอบกิน ควรมีการศึกษาวิจัยให้มากแนะนำส่งเสริมให้เกษตรกรได้ดำเนินการต่อไป เช่น ต้นมันปู กระถิ่นเทพา โคลงเคลง หม่อน เป็นต้น

สถานการณ์โรคที่สำคัญของแพะในพื้นที่ภาคใต้

บรรจง จงรักษ์วัฒนา

โรคแพะที่พบบ่อยหมายถึงโรคแพะที่พบได้โดยทั่วไป สามารถจัดแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ตามสาเหตุของโรค ดังนี้ 1) โรคติดต่อ มีสาเหตุจากจุลชีพหรือ ปรสิตต่าง ๆ ซึ่งมีศักยภาพในการแพร่กระจายโรคไปได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ caprine arthritis encephalitis (CAE), sore mouth (contagious ecthyma, parapoxvirus), บรูเซลโลซิส (*Brucella melitensis*), ปอดบวม (*Pasteurella haemolytica*), Keratoconjunctivitis (*Mycoplasma conjunctivae*) melioidosis (*Burkholderia pseudomallei*), โรคพยาธิภายใน (haemochosis), โรคพยาธิภายนอก (mange mites) และ 2) โรคไม่ติดต่อ ที่พบได้เสมอ ได้แก่ acidosis, ketosis, urolithiasis การวิเคราะห์นี้ใช้แนวทางในการวิเคราะห์ความเสี่ยงเบื้องต้น (ตารางที่ 1) เนื่องจากได้กำหนดกรอบว่าเป็นโรคที่สำคัญและพบบ่อย ดังนั้น จึงเป็นโรคที่อยู่ในสถานะ endemic สำหรับโรคซึ่งโดยปกติแล้วจะไม่เกิดขึ้นจนสามารถนำไปสู่การแพร่ระบาด จึงไม่รวมอยู่ในการวิเคราะห์นี้

ขั้นตอนการวิเคราะห์ความเสี่ยงเป็นดังนี้ 1) การกำหนดอันตราย (hazard identification) กำหนดโดยการพิจารณาโรคต่าง ๆ ในประเด็นเป็นลำดับดังนี้ คือ เป็นโรคที่ไม่เคยเกิดขึ้นแต่มีโอกาสน่าจะถูกนำเข้ามาในพื้นที่ภาคใต้, เป็นโรคที่เคยเกิดขึ้นในพื้นที่ในระยะ 2-3 ปี, เป็นโรคที่มีอยู่แล้วทั่วไป. 2) การประเมินความเสี่ยง (risk assessement) กำหนดโดยการพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ i) ประเมินการรับอันตราย (release assessement) โอกาสที่อันตรายนั้นจะถูกนำเข้ามาในพื้นที่ภาคใต้, ii) ประเมินการพบกับอันตราย (exposure assessement) โอกาสที่สัตว์ในพื้นที่จะพบกับอันตรายนั้น, iii) ประเมินผลกระทบ (consequence assessement) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำโรคเข้ามา, การที่เชื้อโรคคงอยู่และแพร่กระจายต่อไป, iv) การสรุปผลความเสี่ยง (risk estimation) ผลสรุปความเสี่ยงจากกระบวนการทั้งหมด ถ้าผลสรุปว่าไม่สามารถละเลยได้ ก็จะกำหนดว่าโรคนั้นเป็นอันตราย และ 3) การจัดการความเสี่ยง (risk management) ดังนี้ i) การประมาณความเสี่ยง (risk evaluation) การกำหนดว่ามาตรการสุขาภิบาลมีความจำเป็นหรือไม่, ii) การประมาณตัวเลือกอื่น (option evaluation) พิจารณาตัวเลือกการจัดการที่มีอยู่ในการลดความเสี่ยง, iii) มาตรการที่แนะนำ (recommended measures) ตัวเลือกที่เหมาะสมจากการรวมตัวเลือกต่าง ๆ ในการขจัดโอกาสที่จะนำเข้า, แพร่กระจาย, คงอยู่ โดยที่ให้มีผลกระทบน้อยที่สุดต่อการค้า

ในการประเมินความเสี่ยงขั้นต้น (risk assessement) (ตารางที่ 1) พบว่าโรคที่จัดชั้นว่าเป็นอันตรายโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ บรูเซลโลซิส , โรคพยาธิภายใน, CAE นอกนั้น จะเป็นโรคที่มีผลกระทบในระดับต่ำ ได้แก่ ปอดอักเสบ (*Pasteurella hemolytica*), Keratoconjunctivitis (*Mycoplasma Conjunctivae*), melioidosis (*Burkholderia pseudomallei*) และ โรคที่ไม่ติดต่อ ได้แก่

ปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000
บทความใช้เฉพาะการนำเสนอคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แพะ-แกะ ระดับพื้นที่ปศุสัตว์เขต 9 ตามคำสั่งสำนักงานปศุสัตว์เขต 9 ที่ 21/2555 เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2555 งดการนำไปใช้อ้างอิง

acidosis, ketosis, urolithiasis. ส่วนโรคที่ไม่ถือว่าเป็นอันตรายที่จะต้องพิจารณามาตรการอื่นใดต่อไปได้แก่ sore mouth (contagious ecthyma, parapoxvirus) และ โรคปรสิตภายนอก (manges mites)

โรคบรูเซลโลซิส (*brucella melitensis*) มีความเสี่ยงที่จะเกิดโรคขึ้นจากการเคลื่อนย้ายนำแพะแกะลงมาในพื้นที่ เนื่องจากกฎระเบียบการเคลื่อนย้ายสัตว์กำหนดให้มีการทดสอบโรค brucellosis การตรวจที่

ให้ผลลบก่อนการเคลื่อนย้ายไม่สมารถตรวจคัดตัวแฝงโรคทั้งหมดออกไปได้ เนื่องจากระดับแอนติบอดีในซีรั่มไม่ได้อยู่ในระดับสูงคงที่ทุกตัวในสัตว์เป็นโรค การกักกันที่ยาวนานขึ้นจะมีผลกระทบต่อการค้าและไม่ได้รับการยอมรับในการปฏิบัติตาม การผลักดันมาตรการอื่นเพิ่มเติมที่ต้นทางจึงทำได้ยาก ในการจัดการความเสี่ยงจึงควรพิจารณาตัวเลือกอื่นด้วย โดยเฉพาะมาตรการที่ปลายทาง เช่น การสร้างฟาร์มปลอดโรค, การติดตามสภาวะโรคสำรวจความชุกโรคเป็นประจำปี, การทดสอบและทำลายสัตว์ป่วย, การเฝ้าระวังจุดเสี่ยง เป็นต้น

โรคพยาธิภายใน (parasitic gastroenteritis) โดยมีโรคพยาธิ Haemonchosis เป็นตัวสำคัญ โรคพยาธิสามารถพบได้ทั่วไปในพื้นที่ ในกรอบวิเคราะห์ความเสี่ยงจึงมิได้เป็นอันตรายอันเนื่องมาจากการนำเข้าสัตว์ โดยการที่มีความชุกในระดับสูงยิ่งจึงมีผลกระทบทางตัวเงินทั้งในเรื่องงบประมาณค่ายาถ่ายพยาธิและผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์ในวงกว้าง และสัตว์ที่มีสภาพโภชนาการที่ไม่สมบูรณ์จะมีโอกาสเจ็บป่วยถึงตายได้ จึงจัดว่าเป็นโรคที่มีผลกระทบสูง การพิจารณาการจัดการความเสี่ยงเพื่อควบคุมโรคพยาธิให้เหมาะสมจะต้องเป็นการจัดการหลายปัจจัยร่วมกัน ไม่อาจใช้แต่ยาถ่ายพยาธิพียงประการเดียว ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้น ได้แก่ สภาพพื้นที่, การจัดการแปลงพืชอาหารสัตว์, การใช้พืชอาหารสัตว์ที่มีฤทธิ์ต่อต้านพยาธิ, การใช้ยาถ่ายพยาธิยามจำเป็น เป็นต้น

โรค caprine arthritis encephalitis (CAE) จัดว่ามีผลกระทบในระดับกลาง เนื่องจากมีการแพร่ระบาดอยู่ในฝูงแพะนมเท่านั้น จึงควรพิจารณามาตรการที่เหมาะสมในแพะนม ซึ่งโดยทั่วไปจะมีการจัดการที่คำนึงถึงความปลอดภัยทางชีวภาพในระดับที่สูงกว่าแพะเนื้อซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นรายย่อย การสร้างและรับรองฝูงปลอดโรคจึงเป็นมาตรการที่จำเป็นและเหมาะสม รวมถึงการ trace forward ฟาร์มแพะนมที่เป็นโรคแล้วเพื่อตรวจหาและกำจัดแพะที่เป็นแหล่งโรคไม่ให้มีการแพร่กระจายต่อไป

โรคที่มีผลกระทบในระดับต่ำที่มีสาเหตุจากจุลชีพ ได้แก่ ปอดอักเสบ (*Pasteurella hemolytica*), Keratoconjunctivitis (*Mycoplasma Conjunctivae*), melioidosis (*Burkholderia pseudomallei*) ตลอดจนโรคที่ไม่จัดว่าเป็นอันตราย ได้แก่ sore mouth (contagious ecthyma, parapoxvirus) และ โรคปรสิตภายนอก (manges mites) การจัดการความเสี่ยงควรใช้วิธีการส่งเสริมแบบมีส่วนร่วมให้เกษตรกรสามารถจัดการแก้ปัญหาภายในฝูงได้ด้วยตนเอง เช่น มาตรการสุขาภิบาล การปฏิบัติดูแล การรักษาพยาบาลเบื้องต้น

โรคที่มีผลกระทบในระดับต่ำที่ไม่เป็นโรคติดต่อ เป็นโรคที่เกี่ยวเนื่องกับการเผาผลาญสารอาหาร ได้แก่ acidosis, ketosis, urolithiasis นับว่าเป็นโรคที่นับวันจะทวีความสำคัญเพิ่มขึ้น เนื่องจากในการส่งเสริมภาครัฐมีเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเพิ่มจำนวนขึ้นในพื้นที่ และเกษตรกรมีการจัดการให้อาหารที่ไม่เหมาะสม ขาดความเข้าใจหลักการทางวิชาการ รวมทั้งการทดลองนำวัตถุดิบอาหารสัตว์มาใช้เลี้ยงสัตว์โดยไม่

มีคำแนะนำในการนำมาใช้ที่ชัดเจน ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้พบโรคดังกล่าวได้บ่อยครั้งขึ้น และโดยที่หลายโรคมีการก่อโรคในลักษณะเป็น subclinical จึงมักจะถูกมองข้ามไป เมื่อพบการแสดงอาการก็มักจะแก้ไขไม่ได้ รวมทั้งการวินิจฉัยขั้นต้นที่มุ่งผิดทางว่าเกิดจากสารพิษอีกด้วย ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงเกิดขึ้นในลักษณะเป็นเฉพาะรายแต่มูลค่าความเสียหายเฉพาะรายนั้นมีค่าสูง การจัดการความเสี่ยงจึงควรใช้มาตรการในการติดตาม (monitoring) เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาโดยสอบทานวิธีการปฏิบัติเลี้ยงดูของเกษตรกรว่าเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง

ตารางที่ 1 ตารางขั้นต้นวิเคราะห์ความเสี่ยงโรคแพะที่สำคัญและพบบ่อยในภาคใต้

	โรค	OIE	สถานภาพ	การนำโรคเข้าในพื้นที่	สัตว์ในพื้นที่พบกับเชื้อโรค	การแพร่กระจายโรคในพื้นที่	ประมาณความชุก	ผลกระทบ	มาตรการการ
โรคติดต่อ (communicable disease)	ไวรัส								
	Caprine arthritis encephalitis (CAE)	ใช่	endemic แพะนม	- พ่อแม่พันธุ์นำเข้าจากต่างพื้นที่ไม่ได้ทดสอบโรค	- แพะในฝูงเดิมเลี้ยงร่วมกับแพะนำเข้า	- นำแพะในฝูงเป็นโรคไปเลี้ยง - นำนมจากฝูงเป็นโรคไปเลี้ยงลูกแพะตัวอื่น	แพะนม 20%	กลาง	- สร้างฝูงปลอดโรค - trace forward ฝูงที่เป็นโรค - ทดสอบโรคและทำลาย
	sore mouth parapoxvirus	ไม่	endemic	- การสัมผัสเชื้อในคอกกัก	- การเลี้ยงร่วมกันของแพะเดิมและแพะเข้าใหม่	- จำกัดภายในฝูง โดยเฉพาะในฝูงขนาดใหญ่ได้	10%	-	- ใช้การสุขาภิบาลภายในฝูง
	แบคทีเรีย								
	บรูเซลโลซิส *Brucella melitensis*	ใช่	endemic	- การนำเข้าแพะแกะมีชีวิตเข้าในพื้นที่ ซึ่งการทดสอบโรคก่อนการเคลื่อนย้ายไม่สามารถตรวจจับตัวแฝงโรคได้ทั้งหมด	- เกษตรกรนำแพะแกะที่เลี้ยงอยู่มาเลี้ยงร่วมกับแพะแกะนำเข้า	- แพะแกะจากฝูงที่เป็นโรคถูกนำเข้าทดแทนในฝูงอื่น - การแพร่โรคโดยการปนเปื้อนสิ่งแวดล้อมในเล้าแบบปล่อย	< 10%	สูง	- สร้างฝูงปลอดโรค - ทดสอบและทำลายในฝูงทั่วไป - ขึ้นทะเบียนและตรวจสอบคอกนำเข้าแพะแกะ
	Pneumonia *P. haemolytica*	ไม่	endemic	- เชื้อโรคแฝงในแพะทั่วไป	- เมื่อสัตว์อ่อนแอ เชื้อจะทำให้เกิดอาการป่วย	- ไม่มีการแพร่ระบาด	< 10%	ต่ำ	- การจัดการ - การรักษา
	Keratoconjunctivitis *Mycoplasma c.*	ไม่	endemic	- การระบาดในฝูงแพะแกะเคลื่อนย้ายเนื่องจากความเครียด	- นำแพะแกะที่เลี้ยงอยู่มาเลี้ยงร่วมกับแพะแกะนำเข้า	- โอกาสน้อยในการแพร่กระจายข้ามฝูง	< 10%	ต่ำ	- การสุขาภิบาลภายในฝูง - การรักษาตัวป่วย
	melioidosis	ไม่	endemic	- เชื้อโรคอยู่ในสภาพแวดล้อมทั่วไป	- มีโอกาสน้อย	- ไม่มีโอกาสแพร่กระจาย	< 1%	ต่ำ	- ไม่มี
	ปรสิต								
	พยาธิภายใน (Haemonchus)	ไม่	endemic	- พบทั่วไป มีความรุนแรงในสภาพโภชนาการไม่สมบูรณ์			> 90%	สูง	- การจัดการ - การใช้ยาถ่ายพยาธิ
	ปรสิตภายนอก Mange mite	ไม่	endemic	- พบทั่วไป โดยเฉพาะในคอกแบบไม่ยกพื้นซึ่งไม่ทำความสะอาด			10%	-	- การจัดการ - การใช้ยารักษา
โรคไม่ติดต่อ (non-communicable disease)	metabolic disease			(สาเหตุโน้มนำ)					
	acidosis		แพะเนื้อ แพะนม	- ใช้อาหารข้นในปริมาณมากเกินไป อาหารหยาบไม่พอเพียง			sporadic	ต่ำ	- การจัดการ
	ketosis		แพะนม	- ขาดอาหารพลังงานช่วงตั้งท้อง			sporadic	ต่ำ	- การจัดการ
	urolithiasis		แพะแกะ เพศผู้	- อาหารหยาบคุณภาพต่ำและปริมาณไม่พอเพียง			sporadic	ต่ำ	- การจัดการ

<u>หมายเหตุ</u> การประมาณผลกระทบใช้การให้คะแนนตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

	fatal zoonosis	impaired production	difficult to cure	high prevalence	spreading potential	รวม
CAE		★	★			2
Sore mouth						0
Brucellosis	★	★	★		★	4
Pasteurella		★				1
Keratoconjunctivitis					★	1
melioidosis			★			1
Haemonchosis		★		★	★	3
Mange mites						0
Acidosis		★				1
Ketosis		★				1
urolithiasis		★				1

มาตรการด้านการป้องกันโรคระบาดในแพะในพื้นที่เขต 9

มนตรี สังข์สกุล

1.ชนิดของโรคระบาด

1.1 โรคระบาดที่สำคัญในแพะ

(1) โรคแท้งติดต่อ (Brucellosis)

(2) โรคข้ออักเสบและสมองอักเสบในแพะ (Caprine Arthritis Encephalitis-CAE)

(3) โรคมงคล่อเทียม (Melloidosis)

1.2 การดำเนินการเน้นโรคระบาดที่สำคัญ 2 โรคคือโรคแท้งติดต่อและโรคข้ออักเสบ/สมองอักเสบ

1.3 โรคแท้งติดต่อในแพะที่เกิดจากเชื้อ Brucella mellitensis มีระดับความรุนแรงที่ก่อโรคในมนุษย์สูงกว่าเชื้อ Brucella spp. อื่นๆ

2.มาตรการที่สำคัญด้านการป้องกันโรคระบาดในแพะ

2.1 มาตรการเฝ้าระวังโรค

(1) การตรวจสอบสภาวะโรคระบาด โดยการออกตรวจเยี่ยมเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์เป็นประจำ ให้คำแนะนำการป้องกันโรคสัตว์ เก็บตัวอย่างจากสัตว์ป่วยที่แสดงอาการสงสัย ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ

(2) การเฝ้าระวังทางห้องปฏิบัติการโดยการส่งซีรั่มตรวจทดสอบโรค

- เจาะเลือดทดสอบโรคแท้งติดต่อด้วยวิธี Rose Bengal Test เพื่อคัดกรองแพะที่เป็นReactor ออกจากฝูง

- เมื่อพบสัตว์ที่ให้ผลบวก ให้ดำเนินการควบคุมโรคโดยการทำลายสัตว์ โดยกรมปศุสัตว์มีมาตรการชดเชยค่าทำลายสัตว์ป่วย 75% กรณีเจ้าของสัตว์ไม่ได้มีการปฏิบัติที่ผิดกฎหมาย พรบ.โรคระบาดสัตว์ พ.ศ.2499

2.2 มาตรการป้องกันโรคจากการเคลื่อนย้าย

- ด่านกักกันสัตว์ตรวจสอบแพะเคลื่อนย้ายนำเข้าจากเขตอื่นๆอย่างเข้มงวด โดยแพะที่นำเข้าเขตปลอดโรคหรือเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างจังหวัดจะต้องมีใบชันสูตรโรคแท้งติดต่อที่ให้ผลลบแนบมากับใบอนุญาตด้วย

- หากไม่มีผลชันสูตรโรค ให้กักกันสัตว์และเจาะเลือดทดสอบโรคแท้งติดต่อหากพบผลบวก ให้ทำลายสัตว์ได้โดยไม่มีค่าชดใช้

- กรมปศุสัตว์ให้แพะทุกตัวที่เคลื่อนย้าย ทำการขึ้นทะเบียนและทำเครื่องหมายตามระบบ NID (National Identification System)

- สัตว์ที่จำหน่ายเข้าโครงการของราชการ เช่น TKK จะต้องมาจากฟาร์มปลอดโรคเท่านั้น

นายสัตวแพทย์ชำนาญการพิเศษ ผู้อำนวยการส่วนป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 9 ต.เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สงขลา 90000

2.3 การสร้างฟาร์มปลอดโรคแท้งติดต่อ/หมู่บ้านปลอดโรคแท้งติดต่อ

- ฟาร์มปลอดโรคแท้งติดต่อภาคบังคับ เช่น ศูนย์/สถานีของกรมปศุสัตว์ ฟาร์มเครือข่ายของศูนย์/สถานี ฟาร์มตัวอย่าง โครงการพระราชดำริ และแพะในโครงการ TKK (แพะเชิงพาณิชย์, แพะรายย่อย)
- ฟาร์มปลอดโรคแท้งติดต่อภาคสมัครใจ ผู้เลี้ยงแพะรายใหญ่ ผู้มีศักยภาพ เกษตรกรหัวก้าวหน้า เกษตรกรผู้นำหรือผู้เลี้ยงแพะเพื่อการค้า
- หมู่บ้านปลอดโรคแท้งติดต่อ กลุ่มผู้เลี้ยงแพะรายย่อยมีสัตว์ไม่มาก 8-10 ตัวจำเป็นต้องให้การทดสอบโรคให้ปลอดจากโรคแท้งติดต่อ เนื่องจากเกษตรกรรายย่อยที่มีระดับเทคโนโลยีการเลี้ยงสัตว์ต่ำ มีโอกาสสัมผัสเชื้อโรคทำให้เกิดโรคในคนได้

2.4 มาตรการสร้างองค์ความรู้และพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพสัตว์

- โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการทดสอบโรคระบาดเบื้องต้น ดำเนินการตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา ปีละ 1 รุ่นๆละ 30 คน เนื้อหาหลักสูตรอบรมภาคปฏิบัติด้านการทดสอบโรคแท้งติดต่อ
- โครงการประชุมวิชาการโรคแท้งติดต่อ เพื่อทบทวนฟื้นฟูองค์ความรู้ด้านโรคแท้งติดต่อวิชาการสู่การปฏิบัติโดยผู้จัดการฟาร์มแพะที่ใหญ่ที่สุดในภาคใต้ ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคแท้งติดต่อ เป็นต้น
- การบรรยายพิเศษโดยผู้เชี่ยวชาญโรคแท้งติดต่อ

3. สรุปมาตรการด้านการป้องกันโรค

3.1 กิจกรรมทดสอบโรคแท้งติดต่อ (งานปกติ) มุ่งเน้นเป้าหมายเกษตรกรรายย่อย (เป้าหมายทั้งเขตในปี 2555 จำนวนประมาณ 40,000 ตัวอย่าง) กิจกรรมสร้างหมู่บ้านปลอดโรคแท้งติดต่อมุ่งเน้นเป้าหมายเกษตรกรรายย่อย

3.2 กิจกรรมการสร้างฟาร์มปลอดโรคแท้งติดต่อ มุ่งเน้นเป้าหมายเกษตรกรเชิงการค้าหรือเกษตรกรรายใหญ่ เกษตรกรผู้นำหัวก้าวหน้า

3.3 กิจกรรมการสร้างฟาร์มปลอดโรคในศูนย์/สถานี ฟาร์มตัวอย่าง โครงการพระราชดำริ ฟาร์มเครือข่ายของศูนย์/สถานี มุ่งเน้นเป้าหมายสัตว์ของทางราชการ/โครงการพิเศษ เพื่อเป็นแหล่งผลิตที่มีคุณภาพ

3.4 กิจกรรมการตรวจสอบการเคลื่อนย้ายแพะแกะ มุ่งเน้นเป้าหมายสัตว์นำเข้าจากเขตอื่นหรือสัตว์เคลื่อนย้ายไปมาระหว่างจังหวัด

3.5 กิจกรรมการสร้างองค์ความรู้และพัฒนาบุคลากร มุ่งเน้นเป้าหมายบุคลากรด้านสุขภาพสัตว์ของกรมปศุสัตว์

สถานการณ์ด้านการป้องกันโรคระบาดในแพะในพื้นที่เขต9

ผลการปฏิบัติงานในปี 2554 เปรียบเทียบปี 2555

กิจกรรม	หน่วยนับ	รวมเขต 9		ตรัง		นราธิวาส		ปัตตานี		พัทลุง		สงขลา		สตูล		ยะลา	
		2554	2555	2554	2555	2554	2555	2554	2555	2554	2555	2554	2555	2554	2555	2554	2555
1.การทดสอบโรคแท้งติดต่อ																	
การเก็บตัวอย่าง ผลงาน	ตัวอย่าง	25,358	16,952	2,000	400	4,713	1,290	5,507	5,280	2,979	350	2,450	3,000	4,595	3,000	3,114	1,632
เป้าหมาย	ตัวอย่าง	39,283	33,500	2,000	2,000	11,243	5,000	7,000	7,000	3,040	3,000	5,000	5,000	7,000	7,000	4,000	4,500
%		64.6	50.6	100.0	20.0	41.9	25.8	78.7	75.4	98.0	11.7	49.0	60.0	65.6	42.9	77.9	36.3
2.ผลการทดสอบโรค	+ve	5/3,119	-														
	%	0.002	-														
3.สร้างฟาร์มปลอดโรค																	
3.1 ระดับ A																	
ผลงาน		1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	1	-	-
เป้าหมาย		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.2 ระดับ B																	
ผลงาน		14	35	-	-	-	3	-	8	1	1	4	8	9	14	-	1
เป้าหมาย		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

หมายเหตุ ผลงานปี 2554 หมายถึง ตั้งแต่ตุลาคม 2553 - กันยายน 2554

ผลงานปี 2555 หมายถึง ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2554 - ปัจจุบัน (ก.พ. 2555)

การเพิ่มศักยภาพในการพัฒนามาตรฐานฟาร์มแพะในพื้นที่ภาคใต้

ทัศนีย์ มุงเมือง

ฐานข้อมูลฟาร์มแพะที่ผ่านการรับรองมาตรฐานฟาร์มในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดน ปี 2550-2555

จังหวัด	จำนวนที่ฟาร์มที่ได้รับมาตรฐานฟาร์มแพะ / จำนวนตัว	จำนวนเกษตรกรที่ผ่านการอบรมมาตรฐานฟาร์มแพะ	เปรียบเทียบร้อยละ
สตูล	0	59	0 %
สงขลา	0	56	0 %
ยะลา	1 (ราชการ) / 700 ตัว	118	0.85%
ปัตตานี	12 (ราชการ 1 ฟาร์ม) / 300 ตัว (เกษตรกร 11 ฟาร์ม) / 343 ตัว	111	10.81%
นราธิวาส	9 (เกษตรกร 9 ฟาร์ม) / 319 ตัว	233	3.86%
รวม	**22 (ราชการ 2 ฟาร์ม) / 1,000 ตัว (เกษตรกร 20 ฟาร์ม) / 662 ตัว**	**577**	**3.47%**

ฐานข้อมูลเกษตรกรผู้เข้ารับการอบรมมาตรฐานฟาร์มต่อจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ

จังหวัด	จำนวนเกษตรกรที่ผ่านการอบรมมาตรฐานฟาร์มแพะ	จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ (ครัวเรือน)	เปรียบเทียบร้อยละ
สตูล	59	3,312	1.78%
สงขลา	56	3,497	1.6%
ยะลา	118	8,646	1.36%
ปัตตานี	111	7,157	1.55%
นราธิวาส	233	4,965	4.69%
รวม	**577**	**27,577**	**3.47%**

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลผู้เลี้ยงสัตว์ ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์ ปี 2554

นายสัตวแพทย์ชำนาญการพิเศษ ผู้อำนวยการส่วนการรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 9
ต.เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สงขลา 90000

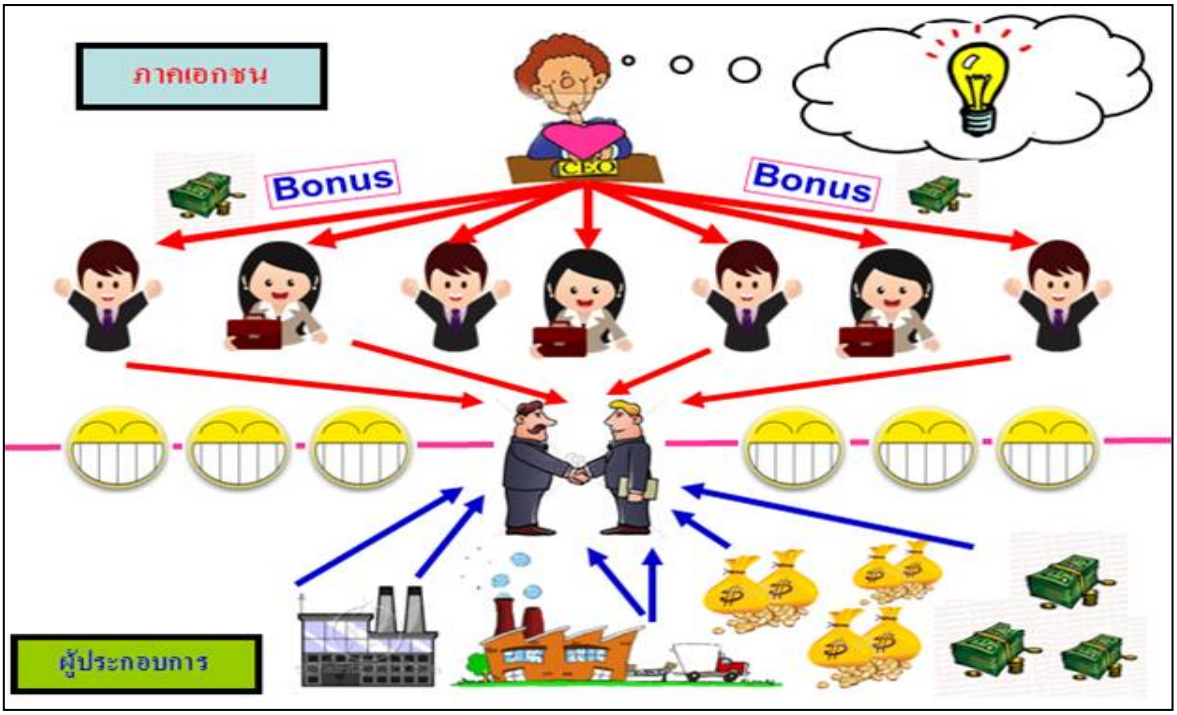

อุปสรรคที่พบในการดำเนินการและแนวทางการเพิ่มศักยภาพ

อุปสรรคที่พบในการดำเนินการ	แนวทางการเพิ่มศักยภาพ
1. เป็นมาตรฐานสมัครใจ	1.เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ทุกระดับต้องทำงานเชิงรุก
2. เกษตรกรขาดแหล่งเงินทุนในการพัฒนามาตรฐานฟาร์ม	2.หาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ
3. เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญของการส่งเสริมการทำมาตรฐานฟาร์ม	3.1 อบรมเจ้าหน้าที่ 3.2 เป็นตัวชี้วัด
4. สัดส่วนครัวเรือนต่อผู้เข้าอบรมมาตรฐานฟาร์มอยู่ในระดับต่ำ	4. อบรมเกษตรกรเพิ่มขึ้น
5. แพะที่ผลิตจากมาตรฐานฟาร์มยังไม่มีความแตกต่างด้านราคา	5. ภาครัฐต้องทำงานเชิงรุกในด้านการตลาด

ภาพกิจกรรมมาตรฐานฟาร์มแพะจังหวัดนราธิวาส

ภาพกิจกรรมมาตรฐานฟาร์มแพะจังหวัดปัตตานี

ทิศทางการพัฒนาด้านการผสมเทียมแพะ-แกะในพื้นที่ภาคใต้

จักรภพ จันทร์สะอาด

แม้ว่าเกษตรกรในจังหวัดภาคใต้ของไทยมีการเลี้ยงแพะกันเป็นส่วนมาก แต่ก็เป็นการเลี้ยงแบบหลังบ้าน การขยายพันธุ์ใช้พ่อพันธุ์คุมฝูง แต่เนื่องจากพ่อพันธุ์มีจำนวนจำกัดและมีขนาดเล็ก ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนพ่อพันธุ์และปัญหาเลือดชิด ทำให้แพะรุ่นต่อๆไปตัวเล็กลง เป็นผลให้ขายไม่ได้ราคา นอกจากนี้ยังเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางการสืบพันธุ์ เช่น แท้งติดต่อ หากนำพ่อพันธุ์ที่ไม่ปลอดโรคเข้าคุมฝูง บางโรครักษาไม่ได้ ต้องทำลายแพะทั้งฝูง ทำให้การปรับปรุงพันธุ์และเพิ่มจำนวนแพะพันธุ์ดีเป็นไปได้อย่างเชื่องช้า ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในแถบจังหวัดภาคใต้ กรมปศุสัตว์เทคโนโลยีที่ช่วยการสืบพันธุ์ (Assisted Reproductive Technologies: ARTs) เช่น การเหนี่ยวนำการเป็นสัด (Estrous Synchronization)และการผสมเทียม (Artificial Insemination:AI) เป็นการนำน้ำเชื้อจากพ่อพันธุ์ ไปใส่ในอวัยวะสืบพันธุ์ของสัตว์เพศเมียเมื่อเวลาที่เพศเมียเป็นสัด แทนการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ ถือเป็นวิธีกระจายพันธุ์ที่รวดเร็ว ราคาถูกที่สุดและมีความปลอดภัยสูง การนำเทคโนโลยีชีวภาพการผลิตปศุสัตว์อันได้แก่ การเหนี่ยวนำการเป็นสัด และการผสมเทียม มาใช้ในการปรับปรุงและขยายพันธุ์แพะ โดยเริ่มปฏิบัติงานในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2553 ผลการดำเนินงานดังนี้

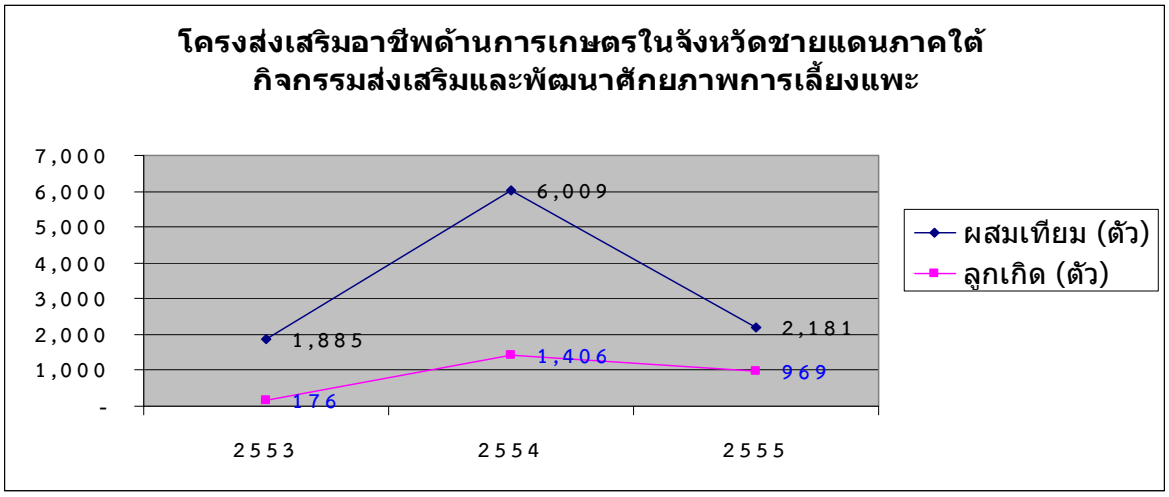

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยการผสมเทียมและเทคโนโลยีชีวภาพสงขลา อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

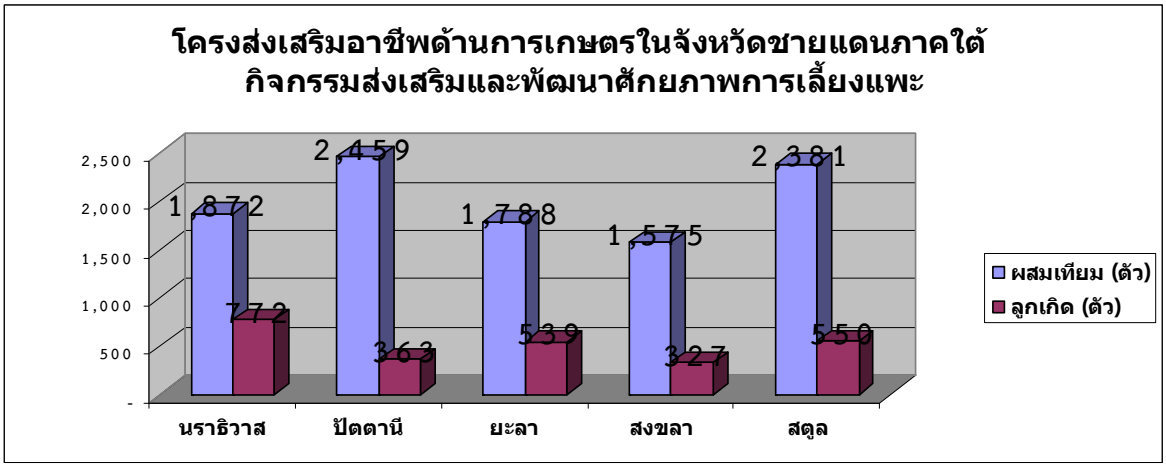

หมายเหตุ ข้อมูลเดือนกุมภาพันธ์ 2555

จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมา เกษตรกรมีความพึงพอใจกับผลการดำเนินงานเป็นอย่างมาก มีอัตราการผสมติดประมาณ 46-50% ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ปกติ เนื่องจากมีปัจจัยหลายๆอย่าง เช่น สุขภาพและความสมบูรณ์พันธุ์ของแม่แพะ การเหนี่ยวนำการเป็นสัด การจับสัด การสังเกตอาการสัดในแพะ และประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ผสมเทียม ซึ่งขณะนี้มีความพร้อมมากขึ้น เกษตรกรมีความต้องการสูงมาก โดยเฉพาะแพะพันธุ์บอร์ ซึ่งสามารถผลิตน้ำเชื้อแช่แข็งที่ศูนย์วิจัยการผสมเทียมและเทคโนโลยีชีวภาพสงขลา เนื่องจากเกษตรกรไม่จำเป็นต้องมีพ่อพันธุ์แพะในฟาร์มก็สามารถมีลูกแพะที่มีพันธุกรรมดีขึ้น มีความปลอดภัยเรื่องโรคติดต่อ ลูกแพะมีราคาเพิ่มขึ้น โดยแพะที่มีลักษณะดีอาจขายไปเป็นพ่อพันธุ์ซึ่งอาจได้ราคาสูงถึงตัวละ 7,000-8,000 บาท หรือมากกว่า เมื่ออายุหลังหย่านม นอกจากนี้เกษตรกรยังสามารถเก็บแพะพันธุ์ดีไว้ขยายและปรับปรุงพันธุ์ในฝูงตนเอง น้ำเชื้อแช่แข็งจากแพะพ่อพันธุ์ต่างประเทศที่กรมปศุสัตว์ให้บริการ จำนวน 5 สายพันธุ์ ได้แก่ ซาเนน ท็อกเกนเบอร์ก แองโกลนูเบียน อัลไพน์ และบอร์

สรุป

การผสมทียมแพะในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 9 มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ก็ขึ้นกับงบประมาณที่ได้รับจัดสรรด้วย ขณะเดียวกัน การศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผสมเทียม ลดระยะเวลาการเหนี่ยวนำการเป็นสัดเพื่อลดปัญหาระคายเคืองจากการที่ฮอร์โมนสอดอยู่ในช่องคลอดแพะเป็นเวลานานๆ ลดโด๊สน้ำเชื้อที่ใช้ผสม หาเวลาที่เหมาะสมในการผสมเทียมเพียง 1 ครั้ง จัดการฝึกอบรมให้เกษตรกรมีความรู้เรื่องการขยายพันธุ์แพะด้วยการผสมเทียม สำหรับนำไปใช้ในฟาร์มตนเอง ให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้โดยภาครัฐให้การสนับสนุนเรื่องเชื้อพันธุ์ นอกจากนี้เทคโนโลยีช่วยการสืบพันธุ์ (ARTs) ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้แก่ การย้ายฝากตัวอ่อน (Embryo Transfer) เป็นเทคนิคการนำตัวอ่อนหลายๆใบจากแม่แพะพันธุ์ดี ไปฝากยังแม่ตัวรับพันธุ์ด้วยกว่าหลายตัว เพื่อให้อุ้มท้องและคลอดลูกแทน ส่วนแม่ที่ให้ตัวอ่อน ก็สามารถนำไปผลิตตัวอ่อนได้อีก ทำให้แม่พันธุ์ดีตัวหนึ่งๆ สามารถผลิตลูกได้มากกว่าในธรรมชาติ จะเห็นได้ว่าเทคนิคการย้ายฝากตัวอ่อน สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตแพะที่มีพันธุกรรมดีได้ในเวลาอันสั้น ทำให้สามารถกระจายแพะพันธุ์ดีได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากสามารถคัดเลือกสายพันธุ์ของลูกจากพ่อและแม่ได้โดยตรง